

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 322-09/16-2/
Ljubljana, 12. 10. 2016

Državni svet Republike Slovenije je na 44. seji 12. 10. 2016, na podlagi 29. in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) ter na podlagi posveta z naslovom »Mlečna kriza – kako jo rešiti?«, sprejel naslednji

S K L E P

Državni svet Republike Slovenije je v sodelovanju z Zadružno zvezo Slovenije 5. julija 2016 organiziral posvet z naslovom Mlečna kriza – kako jo rešiti?

Posvet sta povezovala državna svetnika Peter Vrisk in Cvetko Zupančič, udeležence posveta pa so uvodoma nagovorili predsednik Državnega sveta Mitja Bervar, mag. manag., minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Dejan Židan in predsednik Zadružne zveze Slovenije Peter Vrisk.

V uvodnem delu posveta so s svojimi prispevki sodelovali direktor Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije Branko Ravnik, Matjaž Podmiljšak iz Zadružne zveze Slovenije, vodja odkupa pri Koroški kmetijsko-gozdarski zadrugi Anamarija Gerold, direktor Mlekopa, združene kmetijske zadruge, Marijan Roblek, Ben Moljk iz Kmetijskega inštituta Slovenije, Barbara Rupnik iz GZS-Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij, predsednik sektorja za mlekarstvo pri GZS-Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij Robert Serec, generalna direktorica Direktorata za kmetijstvo na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Tadeja Kvas Majer in Janja Sever Gombač iz Službe za kohezijsko politiko Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo.

V razpravi so mnenja podali Jakob Smolnikar, Vinko Kepec, Rok Curhalek in Sonja Arlič.

Na podlagi uvodnih predstavitev in opravljene razprave na posvetu Državni svet poziva Vlado in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da proučita v nadaljevanju povzete ugotovitve, stališča, opozorila, pripombe in predloge:

1. Državni svet ugotavlja, da so na nastanek krize v mlečnem sektorju vplivali predvsem ukinitve mlečnih kvot 2015, uvedba ruskega embarga ter manjša prodaja na azijske trge.

2. Mlečne kvote so bile uvedene 1984 v obdobju prevelike ponudbe mleka v EU, v okviru »Fischlerjeve reforme«, 2003 pa je bil sistem mlečnih kvot podaljšan do 2015. Po več kot 30 letih ukrepa, ki je omejeval proizvodnjo mleka, so se 2015 mlečne kvote ukinile. Na ravni EU so se priprave za ukinitve mlečnih kvot pričele že 2008, ko so bili sprejeti nekateri izmed naslednjih ukrepov:
- povečanje mlečnih kvot državam članicam od leta 2008 za skupno 5 %;
  - predpisani so bili posebni pogoji za organizacije proizvajalcev v sektorju mleka. V Sloveniji lahko organizacijo proizvajalcev ustanovi najmanj 20 proizvajalcev mleka, ki proizvedejo najmanj 2.000 ton mleka. Prva organizacija proizvajalcev v sektorju mleka je bila priznana 2016;
  - predpisana so bila nezavezujoča pogodbeno razmerja v sektorju mleka na ravni EU. Slovenija je predpisala, da je treba s 1. 1. 2015 za odkup mleka v Sloveniji v celotni verigi (proizvajalec mleka – odkupovalec mleka – mlekarna) skleniti zavezujoče pogodbe za obdobje 12 mesecev ali več;
  - predpisana so bila pravila, vezana na medpanožne organizacije v sektorju mleka, ki jih sestavljajo predstavniki primarne proizvodnje, predelave in trgovine in so namenjene povezovanju sektorja;
  - predpisan je bil tudi ukrep, s katerim lahko država članica na prošnjo organizacije proizvajalcev ali medpanožne organizacije sprejme zavezujoča pravila za uravnavanje ponudbe sira z zaščiteno označbo porekla ali zaščiteno geografsko označbo. Ukrep se je zaradi manjših količin primerne sira v Sloveniji izkazal za neprimerne.

Državni svet ocenjuje, da je bil odziv EU in Slovenije na krizo v mlečnem sektorju prepočasen in premalo intenziven. Kljub navedenim ukrepom v okviru mlečnega paketa in tržnim intervencijam so se kapacitete proizvodnje evropskih rejcev povečale in se trend padanja odkupnih cen ni ustavil.

3. Državni svet podpira predlog ukrepov Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije za omilitev mlečne krize na ravni EU:
- omogoči naj se izplačilo enkratne pomoči mlečnemu sektorju po zgledu iz leta 2015, pri čemer lahko Slovenija prispeva k sredstvom EU še dodatna nacionalna sredstva;
  - treba je dvigniti intervencijske cene;
  - izvede naj se ukrep zasebnega skladiščenja, ki naj bo prožen glede sproščanja na trg oz. zagotovi naj se izvoz teh količin iz EU;
  - na politični ravni je treba doseči odpravo ruskega embarga;
  - obvezno naj se označuje poreklo mleka;
  - državam članicam EU je treba ponuditi ugodna izvozna posojila za izvoz mleka iz EU;
  - izvesti je treba dodatne promocije o koristnosti (skupaj z zdravstvenimi navedbami) uživanja mleka in mlečnih izdelkov;
  - določijo naj se pravila (maksimalna višina marž) znotraj mlečne verige na ravni EU;
  - pri Evropski komisiji naj se ustanovi poseben organ, ki bo dnevno spremljal razmere na trgu mleka in mlečnih izdelkov in o tem obveščal Evropsko komisijo;
  - uvede naj se mehanizem za omejevanje prireje na ravni EU ter zagotovi ugodna posojila za nakup repromateriala, reprogramiranje posojil, znižanje carin za repromaterial.

4. Tako kot skoraj celotna EU se je tudi Slovenija soočala s presežki mleka, ki jih je ob permanentnem zmanjševanju potrošnje mlečnih izdelkov in ob povečanem uvozu spravljala v zaloge mlečnih izdelkov ali poceni razprodajala na sosednje trge. Za velike presežke mleka po državah članicah EU se v veliki meri krivi ukinitve mlečnih kvot, ki so jo izsilile velike proizvajalke mleka z omejeno kvoto, zato se postavlja vprašanje, kaj je naše kmete, ki jih kvote niso nikoli dejansko omejevale, pripeljalo do tolikšnega povečanja prireje. Državni svet ugotavlja, da je k povečanju prireje mleka med drugim vodila tudi nizka cena mleka, ki so jo kmetje kompenzirali s povečano količino (kar je ugodna letina osnovne krme tudi omogočala), da bi lažje obvladovali tekoče obveznosti in stroške.
5. Trenutno stanje sicer kaže, da je dno aktualne mlečne krize doseženo in se situacija na trgu počasi popravlja, vendar Državni svet opozarja na nove negotovosti, ki bi v prihodnje lahko vplivale na stanje v mlečni verigi, med drugim na rast cen nafte, tečajne razlike (evro raste, vpliv Brexita), mednarodne trgovinske sporazume (že sprejete oz. v postopku sprejemanja CETA, TTIP, itd.). Na razvoj mlečnega sektorja v Sloveniji vpliva predvsem lastniška struktura slovenskih mlekarn, razvoj odkupne cene mleka v EU in na globalnih trgih, razvoj italijanskega, hrvaškega in avstrijskega trga, ponudba mleka pri največjih globalnih izvoznikih mleka in mlečnih proizvodov (ZDA, Avstralija, Nova Zelandija), povpraševanje po mleku in mlečnih proizvodih pri največjih globalnih uvoznikih (Kitajska, Rusija) ter globalne gospodarske razmere.
6. Proizvodnja kravjega mleka še naprej ostaja ena najpomembnejših usmeritev slovenskega kmetijstva. Državni svet ugotavlja, da v zadnjih letih prispeva k skupni vrednosti kmetijske proizvodnje okoli 15 % (leta 2014 17 %), k vrednosti živinoreje pa 32 % (leta 2014 36 %).
7. Do konca 2015 je bilo iz naslova Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2007–2013 (v nadaljevanju: program) za mlečni sektor izplačanih 69,6 mio EUR, kar predstavlja 5,9 % izplačanih sredstev celotnega programa. Državni svet ugotavlja, da se, na podlagi preteklih izkušenj izvajanja programa, ocenjuje letna podpora mlečnemu sektorju v višini 7 mio EUR, vprašanje pa je, ali so ta sredstva zadostna v danih razmerah.
8. Državni svet podpira prizadevanja Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za uvedbo reprogramiranja finančnih obveznosti ter De minimis pomoči na področju kmetijskega sektorja. Ob tem pa Državni svet opozarja na neustreznost enega izmed zahtevanih pogojev, in sicer da bodo do obeh oblik pomoči upravičena zgolj kmetijska gospodarstva, ki imajo vsaj enega člana, ki je obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovan iz naslova opravljanja kmetijske dejavnosti. V sektorju mleka je zgolj okoli 3000 kmetijskih gospodarstev, kjer je vsaj en družinski član obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovan iz naslova kmetijskih dejavnosti. Veliko število lastnikov kmetijskih gospodarstev oz. njihovih družinskih članov ni zavarovanih iz naslova kmetijskih dejavnosti in se ne morejo prijaviti na različne razpise.
9. Državni svet poudarja, da je izrednega pomena promocija mleka in informiranje potrošnikov. Ob tem ugotavlja da je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v obdobju 2013–2015 za splošno promocijo lokalne hrane skupaj namenilo 1,2 mio EUR. Državni svet meni, da bi se morala Slovenija zgledovati po Franciji in Italiji, ki na področju označevanja porekla prehitevata evropsko

zakonodajo. Izbrana kakovost je nova nacionalna shema kakovosti, ki je namenjena kmetijskim pridelkom oz. živilom s posebnimi lastnostmi, ki se lahko nanašajo na sestavo, okolju prijazno pridelavo, kakovost surovin, dobrobit živali, posebno zdravstveno varstvo živali, način krmljenja, dolžino transportnih poti, predelavo, hitrost predelave surovin oziroma čim manjšo kasnejšo obdelavo pri skladiščenju in transportu. Shema »Izbrana kakovost Slovenija« bo sektorju mleka omogočila enotno označevanje proizvodov, ki so pridelani izključno iz slovenskega mleka in predelani v Sloveniji. Mlekarni proizvodov iz uvoženega mleka ne bodo smele označevati s tem znakom. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano predvideva, da bo nova shema omogočila, da bo povpraševanje po slovenskem mleku večje, zato se lahko pridelovalci mleka nadejajo, da bodo slovenske mlekarni sklepale dolgoročne pogodbe za odkup svojega mleka. Zmanjšal se bo tudi pritisk mlekarn na odkupne cene. Državni svet pozdravlja vse nove nacionalne sheme in promocije in upa, da se bo prodaja slovenskega mleka in mlečnih izdelkov na domačem trgu postopno povečevala. Državni svet pričakuje tudi nadaljnje spremembe in dopolnitve Zakona o promociji kmetijskih in živilskih proizvodov.

10. Državni svet opozarja, da je treba ustaviti nekontroliran uvoz poceni viškov mleka in mlečnih izdelkov predvsem iz trgov tretjih držav, saj se ocenjuje, da je okoli petdeset odstotkov vseh mlečnih izdelkov na policah iz tujine.
11. Treba je predvideti ukrepe, ki bodo večje kmetije usmerjale v predelavo mleka in direktno prodajo, najti pa je treba tudi mehanizme za distribucijo teh izdelkov.
12. Državni svet predlaga, da se prouči možnosti sofinanciranja prevoznih stroškov mleka do zbiralnice za oddaljene kmetije ter omogoči dodatna svetovanja in usposabljanja kmetov v mlečni proizvodnji.
13. Državni svet predlaga, da svetovalne službe proučijo, v kolikšni meri zadostuje osnovna krma oz. kako naj se zagotovi racionalna raba močne krme za zagotovitev relativno visoke mlečnosti, da se tudi na ta način znižajo stroški pridelave mleka. Opozorjeno je bilo, da slovenski govedorejci prekmalu začnejo dokrmeljati krave molznice z močnimi krmili, kljub temu da bi zadostovala že osnovna krma, t. j. dobra kakovostna silaža, seno. Tudi z vidika ohranjanja okolja oz. krajine je pomembno, da so krave krmljene pretežno s travniško krmo, ki je pridelana na zemljiščih, na katerih ni možno pridelovati poljščin za prehrano ljudi.
14. Izjemnega pomena je dobra organiziranost celotne mlečne verige, povezovanje in skupni nastop na domačem in tujem trgu. Državni svet poudarja, da je treba okrepiti zaveze med samimi kmeti, zaveze med kmeti in njihovimi zadrugami ter stanovskimi organizacijami, zaveze z mlekarnami in med mlekarnami, zaveze in dogovore s trgovci ter zaveze z domačimi potrošniki.
15. Državni svet izpostavlja, da so nujni dogovori v agroživilski industriji glede pravične cene litra mleka. Trgovcem bi morali ponuditi model oz. mehanizem sodelovanja, v shemo izbrane kakovosti bi morale vstopiti vse kmetije, s čimer bi zagotovili možnost intenzivne promocije.
16. Državni svet ocenjuje, da je krepitev tehnološkega in ekonomskega izobraževanja kmetijskih gospodarstev izrednega pomena. Pomemben je prenos znanja, predvsem na področju varnosti in kakovosti (izboljšanja proizvodov,

praks, procesov in tehnologij za večjo produktivnost), razvoj novih živil in uspešno prilagajanje razmeram na trgu.

17. Državni svet izpostavlja problematiko gorskih in hribovskih kmetij. Nerealno je pričakovati, da bodo kmetijska gospodarstva v gorskem in hribovitem svetu z omejenimi možnostmi gospodarjenja proizvajale liter mleka za 25 centov. Državni svet ocenjuje, da je realna cena, ki bi omogočila preživetje takšnih kmetij vsaj 28 centov za liter mleka. Posebno pozornost je treba nameniti prireji mleka na teh območjih in uvesti ciljne podpore za ta območja. Upoštevati je treba dejstvo, da v rodovitnem delu kotlin in ravnin, kjer ni omejitev za moderno in učinkovito kmetijsko pridelavo, leži le slaba četrtnina kmetijskih zemljišč. Povsod drugod je, zaradi različnih naravnih omejitev, proizvodna sposobnost kmetijskih zemljišč manjša, pridelava pa manj intenzivna in dražja.

Mitja Bervar, mag. manag
predsednik